

§ 10**Med undervisningsskickligheten i centrum – ett ramverk för
lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17)**

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2018/558

Beslut

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Ärendet

Förvaltningen redovisade ärendet i ett tjänsteutlåtande från den 7 maj 2018, dnr 1.6.1-2897/2018.

Utbildningsnämnden har fått slutbetänkandet ”*Med undervisningsskickligheten i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17)*” på remiss. I utredningen föreslås ett professionsprogram som syftar till bättre förutsättningar för lärare, forskollärare, förskolechefer och rektorer att utföra sina uppdrag.

Slutbetänkandet och dess förslag är skrivna i en reformvårdande anda, vilket innebär att de förslag som lämnas är ämnade att förbättra och justera tidigare reformer och ge dem en nationell ram. Utredningen direktiv har inte medgett att skarpa förslag lämnas i alla delar, då ambitionen är att professionerna ska ha ett stort inflytande över professionsprogrammets slutgiltiga utformning.

Utbildningsförvaltningen tillstyrker generellt utredningens förslag men lämnar i yttrandet synpunkter på några delar.

Utbildningsförvaltningen avstyrker utredningens förslag om att strikt koppla karriärstegsreformen till professionsprogrammets kompetensnivåer.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för utveckling och samordning i samråd med förskoleavdelningen, grundskoleavdelningen, gymnasieavdelningen, avdelningen för stöd kring lärande och elevhälsa samt avdelningen för personal och kompetensförsörjning.

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslår utbildningsnämnden att besluta följande:

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Beslutsgång

Ordföranden yrkade bifall till förvaltningens förslag och förklarade sig finna att nämnden beslutat i enlighet med detta.

Protokollsutdraget expedierat till:

Avdelningen för utveckling och samordning

Förskoleavdelningen

Grundskoleavdelningen

Gymnasieavdelningen

Avdelningen för stöd kring lärande och elevhälsa

Avdelningen för personal och kompetensförsörjning

Kf/Ks-kansli

Handläggare
Ingela Hyddmark
Telefon: 08- 508 33 50

Till
Utbildningsnämnden
2018-05-24

Med undervisningsskickligheten i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2018/558

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör

Niclas Westin
Avdelningschef

Sammanfattning

Utbildningsnämnden har fått slutbetänkandet ”*Med undervisningsskickligheten i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17)*” på remiss. I utredningen föreslås ett professionsprogram som syftar till bättre förutsättningar för lärare, forskollärare, förskolechefer och rektorer att utföra sina uppdrag.

Slutbetänkandet och dess förslag är skrivna i en reformvårdande anda, vilket innebär att de förslag som lämnas är ämnade att förbättra och justera tidigare reformer och ge dem en nationell ram. Utredningen direktiv har inte medgett att skarpa förslag lämnas i alla delar, då ambitionen är att professionerna ska ha ett stort inflytande över professionsprogrammets slutgiltiga utformning.

Utbildningsförvaltningen tillstyrker generellt utredningens förslag men lämnar i yttrandet synpunkter på några delar.

Utbildningsförvaltningen avstyrker utredningens förslag om att strikt koppla karriärstegsreformen till professionsprogrammets kompetensnivåer.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 15 september 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag syftande till att ge bättre förutsättningar för lärare, förskollärare, rektorer och förskolechefer att utföra sina uppdrag och bland annat se över behörighets- och legitimationsreglerna. Utredningen delredovisade sitt uppdrag den 8 juni 2017. I delbetänkandet redovisades de delar av uppdraget som rörde justeringar av legitimations- och behörighetsreglerna, uppdraget att utreda om förskolechefer i förskolan borde benämnas rektorer i skollagen och uppdraget att se över hur en god introduktion i lärar- och förskolläraryrkena kunde säkras. Utbildningsförvaltningens remissvar på delbetänkandet behandlades av utbildningsnämnden den 21 september 2017

I slutbetänkandet från den 12 mars 2018 har utredningen lämnat förslag som syftar till att ge bättre förutsättningar för lärare, förskollärare, rektorer och förskolechefer att utföra sina uppdrag och utveckla ett förslag om ett professionsprogram i syfte att skapa en sammanhållande systematik för såväl utveckling av lärares och skolledares kompetens som dess strategiska användning.

Ärendet

Utbildningsnämnden har fått slutbetänkandet *"Med undervisningsskickligheten i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17)* på remiss. Utredningen har haft i uppgift att på olika sätt överväga hur den svenska skolan kan förbättras genom att utveckla skolprofessionernas attraktionskraft. I betänkandet föreslås ett sammanhållet professionsprogram som syftar till bättre förutsättningar för lärare och rektorer att utföra sina uppdrag. Det föreslagna professionsprogrammet bygger på tre antaganden:

Att det behövs ett samlat och förstärkt grepp för lärares och rektorers professionella utveckling under hela yrkeskarriären, det vill säga professionsprogrammet behöver en kompetensutvecklande del.

Att det behövs tydliga beskrivningar av lärarkompetenser från grundläggande nivå upp till avancerad nivå samt att det måste finnas robusta och tillförlitliga processer för att identifiera och erkänna olika nivåer av kompetens.

Att det behövs mer utvecklade modeller för att använda kompetens så att identifierad och erkänd kompetens kan användas mer strategiskt.

Utredningen föreslår fyra nationellt reglerade kompetensnivåer för legitimerade lärare: legitimerad lärare, erfaren lärare, meriterad lärare samt särskilt meriterad lärare. Motsvarande nivåer ska finnas för förskollärare. Därtill föreslås två kompetensnivåer för rektorer: rektor och meriterad rektor - och motsvarande för förskolechefer.

Ansvar för professionsprogrammet ska ligga hos en myndighet eller en organisation. Denna fråga hanteras av 2017-års Skolmyndighetsutredning (U 2017:04) som lämnar sina förslag i juni 2018. I utredningen benämns denna organisation/myndighet som *funktionen*.

I utredningen finns förslag på ett professionsprogram som på sikt förväntas kunna förbättra premisserna för skolor med svåra förutsättningar att rekrytera erfarna och skickliga lärare och rektorer.

Ett kapitel i utredningen ägnas åt lärares och skolledares administration och det som benämns som överdokumentation. I utredningen fastslås att undervisning är lärarnas huvuduppdrag, att rektorer och förskolechefer ska vara pedagogiska ledare, och att förutsättningarna för kärnuppgifterna är avgörande uppgifternas kvalitet.

Statens skolverk föreslås få nya uppdrag i form av återkommande lärartidsstudier samt erbjuda huvudmän stöd för analys och utvecklingsarbete för att arbeta systematiskt med frågan om hur lärares och skolledares arbetstid används med kärnuppgifterna i centrum. Vidare föreslås att Skolverket bör utforma en kompetensutvecklingsinsats för praktisk organisation och arbetsmiljö för skolledare.

I utredningen återfinns även förslag på behörighetsgivande utbildning för personer som är nära lärarexamen samt vissa övriga frågor, som rör lärar- och förskolläraryrkena.

I utredningen är ett antal centrala begrepp definierade. När utbildningsförvaltningen i sitt svar använder motsvarande begrepp ska de förstås *på samma sätt som de definieras i utredningen*.

Begrepp och dess definitioner:

✓ **Kompetensutveckling**

I betänkandet används kompetensutveckling och kompetensutvecklingsinsatser som paraply för olika insatser som görs för att stärka den enskilda lärarens eller rektorns

kompetens huvudsakligen utifrån den individuella lärarens eller rektorns behov och prioritering.

✓ **Elev**

Begreppet omfattar även barn.

✓ **Lärare**

Begreppet lärare omfattar även förskollärare och fritidspedagoger.

✓ **Rektor**

Begreppet rektor omfattar även förskolechefer.

✓ **Skolenhet och förskoleenhet**

Begreppen skolenhet och förskoleenhet syftar på skolan eller förskolan i fysisk mening.

✓ **Undervisning**

Undervisning definieras på samma sätt som i skollagen, nämligen "*sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden*". När utredningens använder begreppet undervisning inryms också att processen, som skollagen preciserar, planeras, anpassas och utförs på olika sätt beroende på givna omständigheter men alltid utifrån gedigen kunskap.

✓ **Pedagogiskt ledarskap**

I utredningen hänvisas till två definitioner vilka dels förutsätter varandra och dels ska förstås som en helhet. Den ena beskriver ett ledarskap där rektorn skaparförutsättningar för undervisning och lärande, och den andra ett ledarskap där rektor leder skolans kärnprocesser – undervisning och lärande. I utredningen återfinns begreppen det pedagogiskt ledarskap och det pedagogiska uppdraget. De båda begreppen är synonyma.

Från utredningen framgår att det är viktigt att redan verksamma lärares, förskollärares och rektorers kompetens, erfarenheter och ansvarsuppgifter säkras och omhändertas i de nya professionsprogrammen och dess strukturer.

Utredningen har inte haft i uppgift att föreslå vilken organisation eller myndighet som ska ansvara för professionsprogrammet. Denna fråga hanteras i stället av 2017 års Skolmyndighetsutredning (U 2017:04) som lämnar sina förslag i juni 2018. Tidpunkten för när organisationen kan komma till stånd påverkar också när professionsprogrammet i sin helhet kan etableras. I betänkandet används *funktionen* för den ännu ej bestämda organisationen.

Slutbetänkandet och dess förslag är skrivna i en reformvårdande anda, vilket innebär att de förslag som lämnas är ämnade att förbättra och justera tidigare reformer och ge dem en nationell ram. Utredningens direktiv har inte medgett att skarpa förslag lämnas i alla delar, då ambitionen är att professionerna ska ha ett stort inflytande över professionsprogrammets slutgiltiga utformning.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för utveckling och samordning i samråd med förskoleavdelningen, grundskoleavdelningen, gymnasieavdelningen, avdelningen för stöd kring lärande och elevhälsa samt avdelningen för personal och kompetensförsörjning.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Övergripande synpunkter

Utbildningsförvaltningen ställer sig positiv till stora delar av utredningens förslag. Flera av de förslag som utredningen lämnar har god potential för ett utvecklat, långsiktigt och systematiskt arbete för professionsutveckling och kompetensförsörjning i skolan.

Konsekvenser för barn, barns rättigheter och jämställdhet

Utredningen (SOU 2018:17) Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling innehåller en konsekvensanalys av hur förslagen påverkar barn och elever. Utredningen kommer fram till att förslagen syftar till att förstärka kvaliteten i undervisningen i skolan vilket bidrar positivt till barns och elevers situation och utvecklingsmöjligheter. Ytterligare en slutsats som utredningen når är att om lärare och rektorer får ägna än mer tid åt kärnuppgiften kommer det öka elevernas möjlighet till förbättrad måluppfyllelse (Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling, SOU 2018:17 s. 597).

I analysen av hur barn och elever påverkas lyfter utredningen även fram att när lärare och förskollärare deltar i kompetensutvecklingsinsatser kommer elevernas/barnens situation påverkas eftersom ordinarie personal inte finns i verksamheten. Utredningen gör bedömningen att de positiva konsekvenserna av förslaget överväger de negativa när barnets bästa prövas (ibid. 597-598). Utredningen lyfter särskilt fram att lärare som undervisar i grundsärskola, gymnasiesärskola, specialskola också omfattas (ibid. 598).

Barnets bästa har prövats i detta tjänsteutlåtande. De artiklar från barnkonvention som tillämpats på förslagen i utredningen är de vägledande principerna, artikel 2, 3 och 6, samt artikel 28 och 29 i barnkonventionen. Förvaltningen når ingen annan slutsats än den som presenterats i utredningen och som redogörs för ovan.

Utredningen, i såväl dess helhet som i dess olika förslag, syftar till att ge lärare och rektorer bättre förutsättningar att utföra i sitt uppdrag, vilket får anses ligga väl inom ramen för Barnkonventionens intentioner.

Förvaltningens slutsats är därför att betänkandets förslag kan bidra till ett arbete mot att uppfylla delar av barnkonventionens artiklar och därmed barnets bästa.

Förvaltningen ser att syftet med förslagen, att stärka professionens, det vill säga lärares förskollärares, rektorers och förskolechefers, utveckling och undervisningsutveckling innebär en utveckling och förstärkning av förutsättningar för barns och elevers utveckling och lärande.

Förslagen i utredningen bedöms inte ha några negativa konsekvenser vare sig för jämställdheten mellan kvinnor och män eller mellan flickor och pojkar. I såväl lärar- och förskolläraryrkena som bland rektorer och förskolechefer är majoriteten av de yrkesverksamma kvinnor. De föreslagna professionsprogrammen bör bidra till en positiv utveckling av jämställdheten genom att yrkenas status och attraktivitet ökar.

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Bilagor

1. Med undervisningsskickligheten i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17)
2. Utbildningsförvaltningens synpunkter på utredningens specifika förslag.

Med undervisningsskickligheten i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17)

Utbildningsnämnden har fått slutbetänkandet ”*Med undervisningsskickligheten i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17)*” på remiss. I utredningen föreslås ett professionsprogram som syftar till bättre förutsättningar för lärare, förskollärare, förskolechefer och rektorer att utföra sina uppdrag.

Slutbetänkandet och dess förslag är skrivna i en reformvårdande anda, vilket innebär att de förslag som lämnas är ämnade att förbättra och justera tidigare reformer och ge dem en nationell ram. Utredningen direktiv har inte medgett att skarpa förslag lämnas i alla delar, då ambitionen är att professionerna ska ha ett stort inflytande över professionsprogrammets slutgiltiga utformning.

Utbildningsförvaltningen tillstyrker generellt utredningens förslag men lämnar i yttrandet synpunkter på några delar, vilka närmre redogörs för i anslutning till de olika förslagen nedan.

Övergripande synpunkter

Utbildningsförvaltningen ställer sig positiv till stora delar av utredningens förslag. Flera av de förslag som utredningen lämnar har god potential för ett utvecklat, långsiktigt och systematiskt arbete för professionsutveckling och kompetensförsörjning i skolan.

Förvaltningen välkomnar att utredningen så tydligt inkluderar förskolan och dess professioner i de olika förslagen. Förskolans viktiga roll som det första steget i utbildningskedjan tydliggörs och förslagen skapar även en likvärdighet mellan lärare och förskolechefer/rektorer i olika skolformer.

Utbildningsförvaltningen välkomnar framför allt programmets tydliga fokus på undervisningsutveckling och därmed förutsättningarna för elevernas lärande.

Många av de förslag som lämnas i utredningen ligger vidare väl i linje med tidigare beslut i utbildningsnämnden och utbildningsförvaltningen i Stockholms stad.

I utredningen ges också åtskilliga exempel på beslut i utbildningsnämnden jämte exempel från dess ansvarsområde, exempelvis arbetet med lärarkarriär och lärares och rektorers kompetens- och karriärutveckling. Även utredningens förslag om minskad administration för lärare och rektorer ligger väl inom ramen för det arbete som utbildningsförvaltningen bedriver med syfte att ge goda förutsättningar för lärare och rektorer att fokusera på kärnuppgiften. Vidare ligger utredningens förslag till hur fler skickliga lärare ska söka sig till skolor med svåra förutsättningar och stora utmaningar i linje med det arbete som pågår inom förvaltningen.

I utredningens delbetänkande, *Utbildning, undervisning och ledning - reformvård till stöd för en bättre skola (SOU 2017:51)*, förslags att det nuvarande undantaget för legitimation för yrkeslärare skulle upphöra den 1 juli 2022 samtidigt som modersmålslärare fortsatt skulle undantas från lärarlegitimationskrav. Förvaltningen vill här understryka att ovanstående lärargrupper tydligare behöver tänkas in i professionsutvecklingsprogrammet.

Förvaltningen vill vidare understryka vikten av att en kommande konkretisering av professionsprogrammen beaktar de lärare som arbetar inom särskolan. Vid konkretiseringen av programmen krävs vidare hänsynstaganden till gymnasieskolans omfattande utbud av olika ämnen (ca 200 stycken).

Det är väl känt att lärares första tid i yrket är kritisk och utbildningsförvaltningen välkomnar att introduktionsperioden stärks i lagstiftningen samt att det görs en koppling till mentorsutbildning.

Förvaltningen vill framföra att för att åstadkomma de förväntade effekterna krävs tydliga former för validering av yrkesskicklighet, skarpa forskningsbaserade kompetensverktyg samt behov av kompetenskartläggning.

Utbildningsförvaltningen ser positivt på utredningens utgångspunkt att lönesättning är en fråga för arbetsmarknadens parter och inte ska införlivas med professionsprogrammet. Denna utgångspunkt är

viktig vid kommunikationen av professionsprogrammets olika delar. Ett avancemang i professionsprogrammet bör, tillsammans med utförd prestation som bidragit till verksamhetsutvecklingen, vara utgångspunkt för den lokala löneöversynen där arbetsgivaren använder lönen för att styra mot målen.

Ett professionsprogram kan underlätta rektorernas bedömning inför löneöversynen och bidra till en ökad lönespridning.

Förvaltningen menar att frånvaron av konkretiserat uppdrag och organisation om *funktionen* generera en rad frågor som med nödvändighet behöver tydliggöras av Skolmyndighetsutredningen. Hur denna *funktions* uppdrag och organisation slutligen utformas kan påverka utbildningsförvaltningens synpunkter.

Förvaltningen konstaterar att de författningsändringar som föreslås ställer ökade krav på såväl huvudmän som på den statliga tillsynen av skolan jämte den kommunala tillsynen av fristående förskolor.

Förvaltningen vill avslutningsvis understryka vikten av att de ekonomiska och administrativa konsekvenserna för huvudmännen, vid konkretiseringen av utredningens olika förslag, vare sig leder till ökad administration eller till ökade kostnader för huvudmän och skolor.

Utbildningsförvaltningen tillstyrker generellt utredningens förslag men lämnar i yttrandet synpunkter på några delar.

Utbildningsförvaltningens synpunkter på utredningens specifika förslag redovisas i bilagan. Utbildningsförvaltningen avstyrker utredningens förslag om att koppla karriärstegsreformen till professionsprogrammets kompetensnivåer.

Utredningens olika förslag inom vuxenutbildningsområdet kommenteras inte av utbildningsförvaltningen, då de inte omfattas av utbildningsförvaltningens ansvarsområde.

Utbildningsförvaltningens synpunkter på utredningens specifika förslag.

Utvecklingsmöjligheter för legitimerade lärare och rektorer – professionsprogrammet i praktiken

I kapitel 5 beskrivs vägen från nyutexaminerad lärare till särskild meriterad lärare samt motsvarande steg för rektors professionella utveckling. Utredningen ger konkreta förslag på hur en enskild lärare eller rektor ska erbjudas utvecklingsmöjligheter, till exempel i form av kompetensutveckling och nya arbetsuppgifter, inom professionsprogrammets tänkta struktur.

5.1 Utvecklingsmöjligheter för legitimerade lärare, förskollärare samt rektorer och förskolechefer

Utredningens förslag:

Ett nationellt professionsprogram för legitimerade lärare och förskollärare samt för rektorer och förskolechefer ska inrättas för att för att främja professionell utveckling och skolutveckling liksom för att stärka professionernas attraktionskraft.

Legitimerade lärare och förskollärare samt rektorer och förskolechefer anställda i skolväsendet ska ges möjlighet att ta del av kompetensutvecklingsinsatser för att stärka yrkesskickligheten.

Alla legitimerade lärare och förskollärare ska ha möjlighet att ansöka om att få sin kompetens prövad och erkänd på en viss nivå liksom alla rektorer och förskolechefer anställda i skolväsendet.

Förvaltningens synpunkter på förslag 5.1

Utbildningsförvaltningen är i grunden positiv till ett nationellt professionsprogram för legitimerade lärare och förskollärare samt för rektorer och förskolechefer. Ett sådant program bidrar till yrkenas attraktivitet och ger förutsättningar för en nationell likvärdighet avseende den kompetens som professionerna bör besitta.

Utbildningsförvaltningen vill understryka att det nationella professionsprogrammet ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt utvecklas i samarbete med såväl profession, skolhuvudmän som lärosäten. Förvaltningen vill betona att undervisningsskicklighet även handlar om ett hantverk i mötet mellan läraren och eleven samt innehållet och metoden.

Utbildningsförvaltningen vill vidare betona vikten av att den prövning av kompetens som beskrivs i förslaget genomförs på ett rättssäkert sätt samtidigt som vi ser risk för en ökad administration på såväl huvudmanna- som nationell nivå.

5.2 Fyra utvecklingssteg för lärare och förskollärare regleras nationellt

Utredningens förslag:

Fyra nationellt reglerade kompetensnivåer inrättas för legitimerade lärare: legitimerad lärare, erfaren lärare, meriterad lärare samt särskilt meriterad lärare. Motsvarande nivåer ska finnas för förskollärare. Kompetensnivåerna bör regleras i förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.

För vissa särskilt kvalificerade arbetsuppgifter bör krav på en viss kompetensnivå ställas på den lärare eller förskollärare som utför dem.

Förvaltningens synpunkter på förslag 5.2.

Utredningens förslag ligger i linje med den kompetenstrappa som återfinns i utbildningsnämndens beslut om karriärvägar för lärare i Stockholms stad (dnr 13-201/635). I utredningens förslag, i motsats till utbildningsnämndens beslut, saknas skrivningar om den forskarutbildade läraren, lektorn. I utredningen fastslås att för att forskarutbildade lärare ska kunna bidra till skolutveckling krävs fler lektorer på skolorna, och det är rimligt att utrednings slutsats även återspeglar sig i hur de nationella kompetensnivåerna utformas.

5.2.1 Legitimerad lärare eller förskollärare

Utredningens förslag:

Den nyexaminerade läraren eller förskolläraren omfattas av professionsprogrammet från sin första anställning i skolväsendet. Den första kompetensutvecklingsinsatsen i professionsprogrammet är introduktionsperioden. Under introduktionsperioden bör den nyanställda läraren eller förskolläraren få stöd av en erfaren lärare eller förskollärare som har genomgått en mentorsutbildning. Såväl den nyexaminerade läraren eller förskolläraren som mentorn bör ges goda förutsättningar för att introduktionsperiodens syfte ska kunna uppnås. Efter genomförd introduktionsperiod ska läraren eller förskolläraren erbjudas fortsatta möjligheter till kompetensutveckling för att stärka undervisningsskickligheten.

5.2.2 Erfaren lärare eller förskollärare

Utredningens förslag

Den legitimerade lärare eller förskollärare som ansöker om ett erkännande och vars kompetens bedöms svara mot beslutad kompetensbeskrivning ska erkännas som erfaren lärare eller förskollärare. För att få utföra vissa arbetsuppgifter bör läraren eller förskolläraren ha erkänts vara erfaren. Exempel på sådana uppgifter kan vara att handleda lärar- och förskollärarytstudenter och att fungera som mentor för en nyexaminerad kollega.

5.2.3 Meriterad lärare eller förskollärare

Utredningens förslag

Den legitimerade eller erfarna lärare eller förskollärare som ansöker om ett erkännande och vars kompetens bedöms svara mot beslutad kompetensbeskrivning ska erkännas som meriterad lärare eller förskollärare. För att få utföra vissa arbetsuppgifter bör läraren eller förskolläraren ha erkänts vara meriterad. Exempel på sådana uppgifter kan vara att fungera som ämnesansvarig eller att leda ett arbetslag.

5.2.4 Särskilt meriterad lärare eller förskollärare

Utredningens förslag:

Den legitimerade, erfarna eller meriterade lärare eller förskollärare som ansöker om ett erkännande och vars kompetens bedöms svara mot beslutad kompetensbeskrivning ska erkännas som särskilt meriterad lärare eller förskollärare. För att få utföra vissa arbetsuppgifter bör läraren eller förskolläraren ha erkänts vara särskilt meriterad. Exempel på sådan uppgift kan vara att leda forsknings- och utvecklingsarbetet vid skol- eller förskoleenheten.

Förvaltningens synpunkter på förslag 5.2.1-5.2.4

Förvaltningen vill betona att det i nivåerna meriterad och särskilt meriterad behöver ha inslag av såväl akademiska studier som praktiska inslag där yrkesskickligheten synliggörs. Förvaltningen vill även peka på att nivån meriterad och särskilt meriterad i förskolan behöver utökas så att den i högre grad inkluderar förskollärare. Förskollärare är i regel inte ämnesansvariga och många förskollärare är idag arbetslagsledare redan från kompetensnivån legitimerad. Detta innebär att andra kunskaper och kompetenser behöver skrivas fram.

Förvaltningen anser utvecklingssteget erfaren lärare bör kunna uppnås redan efter 4-6 år i yrket, med hänsyn taget till individuella skillnader.

Förvaltningen vill understryka vikten av en kontinuerlig dialog mellan *funktionen* och huvudmännen om professionsprogrammet samt att huvudmännen behöver ha en strategi för hur medarbetarnas nya kompetens bäst tillvaratas, efter att olika steg i professionsprogrammet genomgått.

5.3 Utvecklingsmöjligheter för rektorer

Utredningens förslag:

Två nationellt reglerade kompetensnivåer inrättas för rektorer: rektor och meriterad rektor. Motsvarande nivåer ska finnas för förskolechefer. Kompetensnivåerna bör regleras i förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.

5.6.1 Mentorsutbildning för en introduktionsperiod med hög kvalitet

Utredningens förslag:

Utöver nuvarande krav på att den nyexaminerade lärarens eller förskollärarens mentor under introduktionsperioden ska vara en legitimerad lärare eller förskollärare som har tillräcklig erfarenhet av arbete som lärare eller förskollärare för uppgiften som mentor, bör krav på sikt också ställas på att mentorn har utbildning avsedd för uppgiften (mentorsutbildning). För att förbereda ett sådant krav bör en satsning på mentorsutbildning genomföras.

5.6.2 Rekryteringsutbildning för rektor som ett första steg mot kvalifikationsutbildning?

Utredningens förslag:

Regeringen bör överväga att uppdra till några universitet och högskolor att genomföra en försöksverksamhet med en rekryteringsutbildning för blivande rektorer och förskolechefer. Behovet av justeringar av befattningsutbildningens innehåll med anledning av tillgången till en rekryteringsutbildning bör analyseras samtidigt som försöksverksamheten genomförs.

Förvaltningens synpunkter på förslag 5.3 – 5.6.2

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget att införa rekryteringsprogram för rektorer och förskolechefer för dem som är intresserade av detta karriärspår. Förvaltningen ser även här ett behov av att det finns skarpa forskningsbaserade verktyg som stöd för bedömning av de olika nivåerna.

Utbildningsförvaltningen konstaterar att många huvudmän, däribland Stockholm, bedriver verksamhet likande den som skisseras i betänkandet. Förvaltningen vill peka på att det *utöver* den teoretiska kunskap som behöver ingå, finns en verksamhetsförlagd praktik där skolledarskapets hantverk praktiskt kan läras. Det är förvaltningens uppfattning att huvudmän, i likhet med lärares verksamhetsförlagda utbildning, bör erbjuda

praktikplatser där skolledarskapet praktiskt får övas. Detta bör ses som ett av de uppdrag som våra meriterande rektorer har att ta ansvar för. Vår tydliga signal är att om enbart högskolor får detta ansvar så finns det en risk att kopplingen till verksamheten, skolans vardag, kommer i andra hand.

5.6.3 Stärkt arbete med praktknära forskning och utveckling

Utredningens förslag:

Ett statsbidrag införs i syfte att stärka arbetet med praktknära forskning och utveckling. Huvudmän som avsätter tid för att legitimerade lärare och legitimerade förskollärare med en examen på forskarnivå ska kunna arbeta med praktknära forskning och utveckling, bör kunna få statsbidrag för del av lärarens lönekostnad. Statsbidrag lämnas med ett schablonbelopp som, som mest, motsvarar 15 procent av en genomsnittlig heltidslön för en lektor under förutsättning att huvudmannen samtidigt bidrar med minst motsvarande belopp. Statsbidraget lämnas för ett år i taget och i mån av tillgång på medel.

Utredningens bedömning:

Regeringen bör överväga att förlänga den pågående satsningen på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer med examen på forskarnivå efter att den har utvärderats. På sikt bör det vara möjligt för erfarna legitimerade lärare och förskollärare att delta i forskarutbildning med stöd av ett så kallat sökbart utbildningsutrymme.

Förvaltningens synpunkter på förslag 5.6.3

Förvaltningen är positiv till utredningens förslag att införa ett statsbidrag för att stärka arbetet med praktknära forskning. Statsbidraget skulle möjliggöra för huvudmännen att bättra tillvarata den investering som gjorts i forskarutbildade lärare. Utbildningsförvaltningen vill dock framföra betydelsen av långsiktighet i satsningen och ser därför ett ett-årigt statsbidrag som allt för kortsiktigt. Förvaltningen förordar därför ett tre-årigt statsbidrag.

Kontinuerlig och relevant kompetensutveckling och fortbildning för lärare och rektorer

I kapitel 6 betonas att för att en lärare eller förskollärare ska bli verkligt framgångsrik i sin yrkesgärning krävs kontinuerlig kompetensutveckling, primärt inriktad på undervisningsskicklighet, genom hela yrkeslivet.

6.6.1 Statsbidrag bör läggas samman och förenklas

Utredningens bedömning: Det är viktigt att regeringen fullföljer intentionen att göra en översyn av de många specialdestinerade statsbidragen på skolområdet, för att till exempel lägga samman eller förenkla vissa statsbidrag för kompetensutveckling. Ett första steg skulle kunna vara att följa Skolverkets förslag om att sammanföra olika statsbidrag till färre men större bidrag.

Förvaltningens synpunkter på förslag 6.6.1

Förvaltningen är mycket positiv till förslaget om en översyn av alla statsbidrag i syfte att förenkla hanteringen och byråkratiseringen, vilket förvaltningen framfört i olika andra sammanhang. Administrationen kring de olika specialdestinerade statsbidragen med dess detaljrika krav vid rekvisering bidrar i hög grad till resurskrävande administration som beskrivs ska motverkas på annat håll i utredningen.

6.7.1 Ett professionsprogram för lärare, förskollärare och rektorer

Utredningens förslag:

En struktur för systematisk kompetensutveckling inrättas i ett professionsprogram för lärare, förskollärare och rektorer. Legitimerade lärare och förskollärare samt rektorer anställda i skolväsendet ska ges möjlighet att ta del av kompetensutvecklingsinsatser för att stärka yrkesskickligheten. Skollagens krav vad gäller huvudmannens ansvar för legitimerade lärares kompetensutveckling ska preciseras.

Förvaltningens synpunkter på förslag 6.7.1

Förvaltningen vill vidare framhålla att huvudmän och professioner är viktiga parter vid utformandet av professionsprogrammen.

6.8.3 Lärare bör ha tillgång till behörighetsgivande fortbildning inom ramen för professionsprogrammet

Utredningens förslag:

Tillgång till behörighetsgivande fortbildning för legitimerade lärare bör erbjudas inom ramen för professionsprogrammet när programmet har etablerats. Lärarlyftet II förlängs till 2030 eller tills ett professionsprogram för lärare, förskollärare och rektorer har inrättats. Även legitimerade lärare som vill komplettera sin behörighet i ämnen som de inte ännu undervisar i bör kunna delta i kurser inom Lärarlyftet II.

6.8.4 Bättre ekonomiska studievillkor för behörighetsgivande fortbildning inom Lärarlyftet

Utredningens förslag:

Villkoren för deltagande i behörighetsgivande fortbildning inom Lärarlyftet bör förbättras. Statsbidraget för fortbildning av lärare samt fritidspedagoger och motsvarande bör ändras så att läraren har möjlighet att minska sin tjänst om minst 25 procent av heltid under studierna. Huvudmannen ska maximalt kunna få ersättning för lärarens lönekostnader för en nedsättning om 25 procent av heltid, men det finns inget som hindrar att huvudmannen minskar lärarens tjänst ytterligare.

6.8.5 Det bör bli tydligare vad som krävs för komplettering för att bli behörig att undervisa i ytterligare ämnen

Utredningens bedömning:

Det är viktigt att det är tydligt för legitimerade lärare vad som krävs för utökad behörighet i fler ämnen och årskurser.

Utredningen anser därför att en eller flera lämpliga myndigheter, exempelvis VAL-lärosätena, bör få i uppdrag att arbeta med att tydliggöra för lärare som redan har ämnesstudier vilka kurser som krävs för att läraren ska kunna utöka sin behörighet att undervisa i ett ämne.

Förvaltningens synpunkter på förslag 6.8.3 – 6.8.5

Förvaltningen välkomnar att huvudmannens ansvar förtydligas ur ett likvärdighetsperspektiv. Det är positivt att Lärarlyftet förlängs och även inkluderar breddning för lärare. Detta är inte minst viktigt ur ett kompetensförsörjningsperspektiv och kan även bidra till lärarbehörighet i ämnen med låg behörighet. Vi ser det som betydelsefullt att huvudmännen blir kompenserade för den behörighetsgivande eller breddade utbildningen.

Vi vill även här understryka betydelsen av att finna flexibla former för kompletterande studier vilka säkerställer elevernas rätt till utbildning och så långt som möjligt undviker lärarbyten. Förvaltningen vill också framhålla betydelsen av validering av de kunskaper och erfarenheter som en lång yrkesverksamhet ger.

Hur kan karriärstegsreformen och lärarlönesatsningen utvecklas?

Kapitel 7 behandlar karriärstegsreformen och lärarlönelyftet.

Utredaren fastslår att syftena med de båda reformerna är vällovliga och tänkta att stärka lärarna som grupp, men att implementeringen av reformerna kommit att möta mycket kritik, bland annat att de

skulle brista i legitimitet och att det varit otydligt vad som krävs för att få ett försteläraryuppslag eller lärarlönelyft. Utredningen föreslår att statsbidraget till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare ska kopplas till utredningens förslag om ett professionsprogram. Genom den struktur som professionsprogrammet ger bedöms däremot de två satsningarna lärarlönelyftet och karriärstegsreformen på sikt kunna samverka på bättre sätt. För lärarlönelyftet föreslås inga förändringar.

7.8 Karriärstegsreformen kopplas till professionsprogrammets kompetensnivåer

Utredningens förslag:

Statsbidraget till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare ska kopplas till utredningens förslag om ett professionsprogram. Med förstelärare eller lektor enligt förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare ska avses en lärare som, utöver de krav som gäller i dag, har uppnått en viss kompetensnivå.

Utredningens bedömning:

Vilken kompetensnivå som ska krävas för att utses till förstelärare enligt förordningen om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare bestäms med utgångspunkt i kommande beslut om kompetensbeskrivningar för de olika nivåerna. Utredningen bedömer att det kan komma att krävas att läraren minst har nått nivån erfaren lärare för att kunna utses till förstelärare och nivån särskilt meriterad lärare för att utses till lektor enligt förordningen. På sikt bör satsningen statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare även omfatta förskollärare och kunna lämnas till den som enligt skollagen (2010:800) är huvudman för förskolan.

Förvaltningens synpunkter på förslag 7.8

Utredningen klargör att redan fattade beslut att utse förstelärare eller lektorer inte ska behöva omprövas med anledning av de föreslagna bestämmelserna. Utbildningsförvaltningen betonar vikten av att detta säkerställs vid framtida beslut.

Utbildningsförvaltningen avstyrker utredningens förslag om att *strikt* koppla karriärstegsreformen till professionsprogrammets kompetensnivåer. Utbildningsförvaltningen vill understryka att det även framöver ska vara huvudmannen, utifrån identifierade behov i verksamheten, som avgör när olika tjänster och befattningar ska inrättas och att det kan finnas tillfällen då det kan vara nödvändigt

att förordna även personer som inte uppnått en viss kvalifikationsnivå.

Utbildningsförvaltningen anser att det är viktigt att hålla isär professionsprogrammen och statsbidraget för lärare med karriärtjänst. På annat ställe i utredningen (6.6.1. *Statsbidrag bör läggas samman och förenklas*) betonat vikten av att regeringen fullföljer intentionen att göra en översyn av de många specialdestinerade statsbidragen på skolområdet. Förvaltningen är mycket positiv till en förenklad statsbidragshantering och menar att utredningens förslag om att strikt koppla karriärstegsreformen till professionsprogrammets kompetensnivåer skulle innebära en mer detaljrik statsbidragshantering i motsats till regeringens intentioner.

7.9 Lärarlönelyftet bibehålls i dess nuvarande utformning

Utredningens bedömning :

Genom den struktur som professionsprogrammet ger kommer de två satsningarna lärarlönelyftet och karriärstegsreformen att kunna samverka på bättre sätt. Några ändringar i satsningen statsbidrag för höjda löner till lärare och vissa andra personalkategorier föreslås inte.

På sikt bör även lärare som undervisar i kommunal vuxenutbildning få ta del av lärarlönelyftet.

Förvaltningens synpunkter på förslag 7.9

Förvaltningen ser positivt på förslaget om att förtydliga förordningen (SFS 2016:100) om statsbidrag för höjda löner till lärare och vissa andra personalkategorier, för att uppnå en kompensatorisk effekt.

Utbildningsförvaltningen ser positivt på utredningens utgångspunkt att lönesättning är en fråga för arbetsmarknadens parter och inte ska införlivas med professionsprogrammet.

Ett avancemang i professionsprogrammet bör, tillsammans med utförd prestation som bidragit till verksamhetsutvecklingen, vara utgångspunkt för den lokala löneöversynen där arbetsgivaren använder lönen för att styra mot målen. Ett professionsprogram kan underlätta rektorernas bedömning inför löneöversynen och bidra till en ökad lönespridning.

Hur kan lärares, rektorers och förskolechefers administrativa arbete minska?

I kapitel 9 fastslås att lärares huvuduppgift är undervisning samt att motsvarande huvuduppgift för rektorer och förskolechefer är att

vara pedagogiska ledare för verksamheten. För detta krävs att lärare, rektorer och förskolechefer har rätt förutsättningar för sina kärnuppdrag. Utredningen menar att dessa förutsättningar ska tydliggöras i skollagen. Vidare föreslås att Statens skolverk bör göra återkommande lärartidsstudier, erbjuda huvudmännen stöd för analys och utvecklingsarbete för att arbeta systematiskt med frågan om hur lärares och skolledares arbetstid används med kärnuppdraget i centrum, samt att Skolverket bör utforma en kompetensutvecklingsinsats om praktisk organisation och arbetsmiljö för skolledare. Ytterligare förslag syftar till att minska överdokumentationen i skolväsendet.

9.5.1 Verktögen för att ge lärare, rektorer och förskolechefer mer utrymme för kärnuppdragen finns i huvudmännens organisation

Utredningens bedömning:

Huvudmännen bör sätta undervisningen i fokus och värna lärarnas, rektorernas och förskolechefernas utrymme för den. Huvudmännen bör också noggrant överväga vilka arbetsuppgifter som delegeras till skol- och förskoleenheterna, till exempel när det gäller dokumentation som går utöver de som krävs av författningarna, för att inte binda upp de verksammas tid med sådant som tar tid från undervisningen. Huvudmännen, rektorerna och förskolecheferna bör noggrant analysera hur de utformar den organisation de ansvarar för, för att säkerställa att de verksamma har tillräckligt utrymme för kärnuppdragen. I fördelningen av arbetsuppgifter bör de överväga och prioritera vilka yrkesgrupper som ska göra vad, och om arbetsuppgifter som inte behöver utföras av lärare kan utföras av andra.

9.5.2 Lärare måste kunna ägna sig åt undervisningsprocessen

Utredningens bedömning:

Lärarnas huvuduppgift är att undervisa, och kärnan i lärarnas arbetsinnehåll bör vara det som skapar kvalitet i undervisningen och gynnar elevernas kunskapsutveckling. Skolans uppdrag är större än lärarnas uppdrag, och lärarnas uppdrag ingår som en del i skolans. Vissa uppgifter tillhör andra yrkesgrupper, och kan utföras av andra än lärare.

9.5.3 Rektorer och förskolechefer behöver organisatoriska förutsättningar för sitt ledarskap

Utredningens bedömning:

Rektorer och förskolechefer behöver ha goda förutsättningar för att leda och samordna det pedagogiska arbetet på skol- eller förskoleenheten.

Ansvar behöver balanseras mellan huvudmannen och rektorn eller förskolechefen, och stöd riktas från huvudmannen till rektorn, i stället för tvärtom.

Huvudmännen bör också se till att organisationens design möjliggör för förskolechefer och rektorer att fullgöra sina uppdrag. Det kan till exempel gälla att se till att det finns tillräckligt många rektorer.

9.5.4 Överdokumentationen i skolväsendet bör minska

Utredningens bedömning:

Staten, huvudmännen och rektorerna har ansvar för och bör aktivt verka för att överdokumentationen i skolväsendet ska minska.

Regeringen bör överväga att ge Skolverket bemyndigande att föreskriva hur huvudmännen ska lämna uppgifter till myndigheten. Skolverket bör ta en aktiv roll i att verka för standarder för dokumentation och uppgiftslämnande i de digitala systemen.

Huvudmän bör noga prioritera vilken dokumentation de begär från skolenheterna, för att inte i onödan styra de verksamma tid bort från undervisningen.

Huvudmän och rektorer bör vara restriktiva och tydliga med vad som ska dokumenteras i de digitala systemen, för att undvika rutinmässig dokumentation av alla uppgifter som systemen tillåter.

9.5.5 Regeringen bör ta ett ansvar för hur reformer påverkar behovet av lärar- och rektorsresurser och tidsanvändningen

Utredningens bedömning:

Regeringen bör särskilt analysera hur behovet av lärar- och rektorsresurser påverkas i utformningen av reformer. Även reformers konsekvenser för lärares och rektorers tidsanvändning bör analyseras.

9.6.1 Skollagen bör förtydligas om huvudmannens ansvar för att ge rektorer respektive förskolechefer förutsättningar för sitt ledarskap

Utredningens förslag

Skollagen bör tydliggöras om att huvudmännen ska se till att rektorer och förskolechefer har goda förutsättningar för att leda och samordna det pedagogiska arbetet och utveckla utbildningen vid enheten.

9.6.2 Återkommande tidsstudier

Utredningens förslag:

Statens skolverk bör återkommande göra uppföljningar av lärares, rektorers och förskolechefers tidsanvändning och dra slutsatser av dem.

9.6.3 Stöd till huvudmännen för en hållbar organisation där medarbetarnas arbetstid används effektivt för kärnuppgiften

Utredningens förslag:

Statens skolverk bör erbjuda huvudmännen stöd för analys och utvecklingsarbete för att arbeta systematiskt med frågan om hur lärares, rektorers och förskolechefers arbetstid används. Syftet är att inspirera och ge huvudmännen konkret stöd för att utifrån sina lokala förutsättningar skapa en hållbar organisation där medarbetarnas arbetstid används effektivt med kärnuppgiften i centrum.

9.6.4 Kompetensutveckling för rektorer och förskolechefer om praktisk organisation och arbetsmiljö

Utredningens förslag:

Statens skolverk bör utforma en kompetensutvecklingsinsats om praktisk organisation och arbetsmiljö för rektorer och förskolechefer.

9.7.1 Skolmyndigheterna bör arbeta för att minska överdokumentationen

Utredningens förslag:

Regeringen bör ge Statens skolverk och Statens skolinspektion i uppdrag att arbeta för att minska överdokumentationen i skolväsendet. Myndigheterna bör arbeta för att huvudmäns, rektorers och lärares kunskap om vilken dokumentation som krävs, och inte krävs, för att uppfylla författningarnas krav, ska öka. Det gäller såväl skolornas löpande dokumentation som den dokumentation som krävs vid inspektion och vid anmälningar. Myndigheterna bör också säkerställa att deras egna arbetsprocesser, föreskrifter och informationstexter inte föranleder mer dokumentation än den som krävs av författningarna. Uppdraget bör löpa över en längre tid för att skapa varaktiga effekter.

9.7.2 Uppdrag till Statskontoret att utvärdera hanteringen av enskildas klagomål över skolväsendet

Utredningens förslag:

Regeringen bör överväga att ge Statskontoret i uppdrag att utvärdera hanteringen av enskildas klagomål över skolväsendet enligt skollagen.

Förvaltningens synpunkter på förslag 9.5.1 -9.7.2

Utbildningsförvaltningen välkomnar utredningens förslag och bedömningar syftande till att ge bättre förutsättningar för lärare och rektorer att ägna sig åt kärnuppdragen – undervisning och ledning av den pedagogiska verksamheten. Förvaltningen vill emellertid peka på det faktum att utredningen innehåller förslag, såsom erkännandet av de olika kompetensnivåerna och införande av nya statsbidrag, som i sig riskerar att öka dokumentationen.

Utbildningsförvaltningen delar utredningens bedömning att lärares huvuduppdrag är undervisning.

Förvaltningen delar inte utredningens förslag på nya uppdrag, om stöd för analys och utvecklingsarbete för att arbeta systematiskt med frågan om hur lärares, rektorers och förskolechefers arbetstid används samt tidsstudier och kompetensutveckling i praktisk organisation och arbetsmiljö för rektorer och förskolechefer, till Statens skolverk. Förvaltningen menar att analys och utvecklingsarbete på dessa områden bör vara en del av huvudmannens kvalitetsarbete och arbetsmiljöansvar.

Förvaltningens uppfattning är att utbildning i organisationskompetens initialt hör hemma inom ramen för Rektorsprogrammet med möjligheter till fördjupning inom fortbildning för rektorer och andra universitetsanknutna utbildningar, vilka kan vara del i ett professionsutvecklingsprogram. Förvaltningen vill understryka vikten av att skapa effektiva och bra organisationer med god arbetsmiljö för att behålla och attrahera lärare. Behovet av att tänka nytt och innovativt kring skolans organisation har accentuerats inte minst utifrån de stora rekryteringsutmaningar som skolan står inför.

Utöver detta bör huvudmännen, med dess kännedom om den lokala kontexten, ta ett kontinuerligt kompetensutvecklingsansvar i takt med förändringar som påverkar den inre organisationen.

Utbildningsförvaltningen saknar skrivningar om den kunskap och kompetens som rektor behöver för att leda elevhälsans professioner. I utredningen nämns endast rektors uppdrag att skapa en tydligare resursfördelning för elever i behov av särskilt stöd. Elevhälsans uppdrag finns dels reglerat i skollagen dels i hälso- och sjukvårdslagen. Från hälso- och sjukvårdslagen framgår folkhälsouppdraget i form av att tillse att alla barn och unga får den vaccination och de hälsokontroller de har rätt till och som utförs av hälsa och sjukvårdspersonal.

Förvaltningen vill understryka behovet av rektor, inom ramen för Rektorsprogrammet och andra nationella kompetensutvecklingsåtgärder, ges kunskap om elevhälsans professioner och kompetens att leda elevhälsans professioner och utpekade delar i hälso- och sjukvårdslagen jämte hur de kvalitetssäkras och följs upp. Utbildningsförvaltningen ser ett behov av att man inom Rektorsprogrammet också tar upp olika speciallagstiftningar som hör samman med rektors uppdrag. Förvaltningen menar att även förskolechefen behöver kunskap och kompetens för den samverkan och stöd kring barn som är i behov av särskilt stöd.

Utbildningsförvaltningen välkomnar utredningens förslag om ett regeringsuppdrag för minskade överdokumentation inom skolväsendet, till Statens skolverk och Statens skolinspektion. Förvaltningen vill här understryka betydelsen av att det i regleringsbrevet, till de utpekade myndigheternas, tydligt framgår att myndigheterna själva ska tillse att statsbidrag, utvecklingsinsatser, granskningar och tillsyn endast ska kräva den dokumentation som är nödvändig för att uppfylla lagstiftningens krav.

Hur kan fler erfarna lärare och rektorer stimuleras att söka sig till skolor med svåra förutsättningar?

I kapitlet 10 fastslås att lärare som arbetar på skolor med svåra förutsättningar har kortare erfarenhet och i lägre utsträckning legitimation och rätt behörighet än lärare på socioekonomiskt mer gynnade skolor och att detta är ett hot mot en likvärdig skola. De föreslagna professionsprogrammen syftar till att förbättra premisserna för skolor med svåra förutsättningar att rekrytera erfarna och skickliga lärare och rektorer.

10.6 Långsiktiga strategier för att vända karriärmönstren kan gynna skolor med svåra förutsättningar

Utredningens bedömning:

Det behövs långsiktiga strategier för att vända karriärmönstren så att erfarna och skickliga lärare och rektorer väljer att arbeta på skolor med svåra förutsättningar. För att nå dit behövs bättre utvecklingsmöjligheter och en hållbar arbetssituation med reella möjligheter att göra skillnad för eleverna.

På kort sikt kan till exempel möjlighet till högre lön och karriärtjänster ge lärare och rektorer incitament för att söka sig till skolor med svåra förutsättningar.

10.6.1 En stärkt lärarprofession kan gynna skolor med svåra förutsättningar

Utredningens bedömning:

Förutsättningarna för skolor med svåra förutsättningar att rekrytera och behålla erfarna lärare och rektorer kan förbättras med ett professionsprogram för lärare, förskollärare och rektorer. I programmet kommer lärare och rektorer att kunna utveckla nödvändiga specialistkunskaper, och meriterade lärare kommer att få möjlighet att driva utveckling på skolan och leda kollegor i lärande. Denna möjlighet kan fungera som ett incitament för erfarna lärare att söka sig till en skola med svåra förutsättningar och stanna kvar där under en längre tid.

Professionsprogrammet ger också möjligheter för huvudmän och rektorer att strategiskt rekrytera erfarna lärare med specialistkunskaper till tjänster vid skolor med svåra förutsättningar.

10.6.2 Utveckling och kunskap för undervisning, ledning och organisering i skolor med svåra förutsättningar

Utredningens bedömning:

Regeringen, huvudmän, och universitet och högskolor behöver alla bidra till utveckling och mer kunskap för undervisning, ledning och organisering i skolor med svåra förutsättningar. Huvudmän bör samverka med varandra om strategier för att utveckla skolor med svåra förutsättningar till attraktiva arbetsplatser för lärare och rektorer. Huvudmännen bör också arbeta för att lektorer ska finnas i skolor med svåra förutsättningar, och för att dessa ska ha goda förutsättningar för sina uppdrag. Högskolor och skolhuvudmän bör samarbeta med varandra om forskning som kan bidra till utveckling i skolor med svåra förutsättningar, och bidra till att det finns mötesplatser där

samarbeten mellan högskolor och huvudmän kan komma till stånd.

10.6.3 Lärare och rektorer behöver reella förutsättningar att göra skillnad för eleverna

Utredningens bedömning:

Huvudmän bör ge lärare och rektorer reella förutsättningar att klara ett utmanande uppdrag. Det kan gälla att skapa en infrastruktur omkring eleverna, att ge lärare och rektorer förutsättningar att utföra sina kärnuppdrag och att skapa möjligheter för kollegialt samarbete. Till sin hjälp har huvudmännen bland annat det socioekonomiskt betingade statsbidrag som riksdagen har beslutat i budgetpropositionen för 2018.

10.6.4 Strategier för att förbättra rekrytering till förskolor i områden med svåra förutsättningar

Utredningens bedömning:

Huvudmän bör se över rekryteringen till förskolor i utsatta områden, och utveckla strategier för hur andelen behöriga förskollärare ska öka på sådana förskolor. Regeringen bör överväga att inkludera förskolan i karriärstegsatsningen i framtiden.

Förvaltningens synpunkter på förslag 10.6 -10.6.4

Utbildningsförvaltningen delar utredningens uppfattning om att en stärkt lärarprofession kan gynna skolor och dess elever med svåra förutsättningar och stora utmaningar. Utbildningsförvaltningen delar uppfattningen att det krävs långsiktiga strategier för att öka attraktiviteten hos skolor med större utmaningar.

Förvaltningen vill understryka vikten av långsiktighet i de olika satsningarna samt att huvudmännen görs delaktiga från start. Förvaltningen vill vidare betona att skolor med svåra förutsättningar och stora utmaningar inte utgör en enhetlig grupp, varför den lokala skolkontexten har stor betydelse för designen på de satsningar som görs. En stark elevhälsa med erfarna medarbetare inom alla områden, inte minst inom det specialpedagogiska, är av grundläggande betydelse för skolor med svåra förutsättningar och stora utmaningar.

I förekommande fall är det viktigt att satsningarna bygger vidare på tidigare insatser samt att huvudmännens egna analyser tillvaratas.

Utredningens bedömning om att styrkedjan behöver samverka med lärosäten för att bidra till utveckling, nya mötesplatser och generera ny kunskap delas av utbildningsförvaltningen. I detta är lärdomarna från *Samverkan för bästa skola* av betydelse.

Utbildningsförvaltningen är positiv till att inkludera förskolan i karriärstegssatsningen.

Förvaltningen är positiv till förslaget att huvudmännen bör arbeta för att lektorer ska finnas i skolor med svåra förutsättningar, och för att dessa ska ha goda förutsättningar för sina uppdrag. Utbildningsförvaltningen vill här betona betydelsen av kombinationen av forskarutbildning, yrkesskicklighet och förutsättningar för uppdraget. Utbildningsförvaltningens uppfattning är att för att nå den önskade effekten kommer det även i framtiden att behövas skapas attraktiva förutsättningar att de mest kompetenta lärarna väljer de uppdrag där de behövs bäst.

Utbildningsförvaltningen ser det som angeläget att andra kommande reformer inom utbildningsområdet särskilt beaktar reformernas betydelse och påverkan på skolor med svåra förutsättningar och stora utmaningar. Detta gäller framför allt reformer som påverkar tillgången till kvalificerade lärare, där högre löner bör kombineras med andra incitament som exempelvis åtgärder med betydelse för en god och trygg arbetsmiljö och goda utvecklingsmöjligheter såväl utifrån de möjligheter som ett kommande professionsprogram kommer att erbjuda som utifrån huvudmannens erbjudande.

10.6.5 Mer träffsäkert statsbidrag för extra karriärtjänster till grundskolor med svåra förutsättningar

Utredningens förslag:

Förordningen om extra statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärtjänster för lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden bör ändras så att den utgår från ett socioekonomiskt index i stället för specificerade områden. Villkoret, att huvudmannen ska utnyttja hela bidragsramen för de extra karriärtjänsterna i utanförskapsområden, bör tas bort. Regeringen bör överväga att byta namn på statsbidraget till förordning om extra statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärtjänster för lärare i förskoleklasser och grundskolor med svåra förutsättningar.

Skolverket bör ges bemyndigande att föreskriva kriterier för att skolor ska få ta del av bidraget utifrån myndighetens socioekonomiska index.

Utredningens bedömning:

På sikt bör medlen för extra karriärtjänster i utanförskapsområden slås ihop med andra statsbidrag för karriärtjänster. Ett första steg kan vara att överföra medlen från statsbidraget till skolhuvudmän för insatser inom ramen för samverkan för bästa skola och för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända (förordning 2016:329), och låta målgruppen för det sammanslagna statsbidraget också omfatta gymnasieskolan och gymnasiesärskolan samt särskilt yrkesskickliga personer i ledande befattning.

10.6.6 Tydligare att lärarlönelyftet ska fördelas med hänsyn till elevers förutsättningar och behov

Utredningens förslag:

Regeringen bör överväga att förtydliga förordningen om statsbidrag för höjda löner till lärare och vissa andra personalkategorier om en kompensatorisk effekt eftersträvas.

Förvaltningens synpunkter på förslag 10.6 5-10.6.6

Utbildningsförvaltningen är positiv till en förenklad statsbidragshandling. Statsbidragshandlingen, ansökningar, rekvisitioner, uppföljningar och annan administration tar idag stora resurser i anspråk.

Förvaltningen vill utöver det som utredningen belyser avseende dagens extra statsbidrag för karriärtjänster, lyfta fram det orimliga i att *beräkningssättet* för antalet tilldelade statsbidrag förändrats vid tre tillfällen sedan statsbidragets tillkomst 2014. Förändringen av hur statsbidraget beräknas skapar, utöver den överadministration som genereras, även en onödig oro och frustration på de aktuella skolorna, där en stabil organisation är av grundläggande betydelse.

Förvaltningen ser positivt på förslaget om att förtydliga förordningen om statsbidrag för höjda lärarlöner för lärare och vissa andra personalkategorier för att uppnå en kompensatorisk effekt. Förvaltningen anser dock att det är otydligt hur den del som avser särskilt yrkesskickliga personer i ledande befattning är tänkt att fungera. Den nuvarande konstruktionen är behäftad med svårigheter i och med att den inte kan riktas till rektorer oavsett vilket område de arbetar i.

Behörighetsgivande utbildning för personer som är nära en lärarexamen

I kapitel 11 fastställs att Sveriges förskolor och skolor står inför omfattande rekryteringsutmaningar. Uppdraget till utredningen omfattar inte att lämna förslag på hur dessa rekryteringsutmaningar kan lösas, men då utredningen har i uppdrag att öka läraryrkenas attraktionskraft har utredningen uppmärksammat omständigheter som påverkar möjligheterna att få fler behöriga lärare i skolväsendet. I utredningen görs bedömningen att möjligheten till en längre anställning än ett år i taget skulle göra det mer attraktivt för presumtiva lärare.

Utredningen föreslår därför en förlängning av den pågående försöksverksamheten med längre tidsbegränsade anställningar för den som arbetar som lärare och samtidigt läser en kompletterande pedagogisk utbildning ska förlängas, och omfatta samtliga utbildningar som leder till en behörighetsgivande lärarexamen. Utredningen föreslår vidare satsningar för att ge bättre ekonomiska möjligheter för personer som redan är verksamma i skola och förskola att kombinera arbete med studier genom ett nytt statsbidrag.

11.3.1 Förlängning och utvidgning av försöksverksamheten med anställning under viss kompletterande utbildning

Utredningens förslag:

Försöksverksamheten med längre tidsbegränsade anställningar för den som arbetar som lärare och samtidigt läser en kompletterande pedagogisk utbildning som ger behörighet i ett eller flera ämnen där det råder brist på behöriga lärare, ska omfatta samtliga utbildningar som leder till en behörighetsgivande lärarexamen.

Läraren ska i försöksverksamheten med undantag från skollagens krav på legitimation och behörighet, kunna anställas under högst tre år om personen samtidigt genomför en utbildning som leder till en lärarexamen.

Anställningstiden får förlängas till högst fyra år om det finns särskilda skäl. Läraren ska undervisa i skolväsendet i ett eller flera ämnen där det råder brist på legitimerade och behöriga lärare.

Läraren ska ha ämneskunskaper som motsvarar de ämneskunskaper som krävs för en behörighetsgivande lärarexamen i det eller de ämnen där läraren ska bedriva undervisning. Läraren ska samtidigt genomföra en utbildning för att uppnå en behörighetsgivande lärarexamen som omfattar det eller de ämnena.

Regleringen om tidsbegränsning av anställningen ska gälla utöver de former av visstidsanställning som regleras i lagen om

anställningsskydd. Försöksverksamheten bör förlängas och kunna tillämpas på anställningar som påbörjas senast höstterminen 2025.

11.3.2 Bättre ekonomiska förutsättningar att kombinera en lärar- eller förskollärarytbildning med arbete i skolväsendet

Utredningens bedömning:

Regeringen bör överväga en satsning för att förbättra huvudmännens ekonomiska förutsättningar att låta obehöriga lärare läsa en lärarutbildning samtidigt som de arbetar kvar i skolväsendet, och personer som arbetar i förskolan att läsa en förskollärarytbildning. Satsningen skulle kunna ta formen av ett statsbidrag för att verksamma ska kunna kombinera arbete med en behörighetsgivande utbildning. Statsbidraget bör användas för att bereda personen tjänstledighet under studierna och anställa en ersättare.

Det finns fördelar med att utforma satsningen på samma sätt som statsbidraget för behörighetsgivande utbildning för lärare i yrkesämnen (2012:144).

Beroende på examens totala omfattning bör antalet terminer med möjlighet till statsbidraget variera, men bör maximalt kunna erhållas under 2 år och användas för varje person vid ett tillfälle. Statsbidrag bör bara lämnas för den person som är antagen till en behörighetsgivande utbildning och har vissa studier att tillgodoräkna. Beroende på examens totala omfattning kan omfattningen på de tidigare studierna variera.

Förvaltningens synpunkter på förslag 11.3.1 -11.3.2

Utbildningsförvaltningen välkomna alla förslag och lösningar för att utbilda fler lärare och få fler anställda att nå en lärarexamen.

Förvaltningen är positiv till förslaget om att utöka försöksverksamheten till att omfatta alla utbildningar (inom bristämnen) med förlängd anställning och statlig finansiering.

Utbildningsförvaltningen uppfattning är att alla de delar, som omfattas i kapitlet om behörighetsgivande utbildning för personer som är nära en lärarexamen ska skrivas på ett sådant sätt, att de också inkluderar modersmålslärare, för att på så sätt möjliggöra fler behöriga och legitimerade modersmålslärare.

En inkluderande skrivning skulle möjliggöra större trygghet i anställningen under studietiden och därmed få fler obehöriga modersmålslärare att välja kompetensutveckling mot behörighet och legitimation.

Vissa frågor om modersmål, svenska som andraspråk och språkutveckling

I kapitlet 12 beskrivs väl den verklighet som råder, och troligtvis under lång tid kommer att råda, vad gäller brist på behöriga lärare i svenska som andra språk samt modersmåslärare.

Trots att ämnena erbjuds i stora delar av skolväsendet är det endast möjligt att läsa ämnena inom ramen för en ämneslärarutbildning, Utredningen föreslår att det ska vara möjligt att välja att läsa ämnet modersmål eller ämnet svenska som andraspråk inom ramen för några av grundlärarutbildningens inriktningar.

I utredningen fastslås att ett språkutvecklande perspektiv är nödvändigt i undervisningen för att läroplanernas liksom kurs- och ämnesplanernas mål ska kunna uppnås. För att främja alla elevers och barns lärande är det därför av stor vikt att samtliga lärare och förskollärare har tillräcklig kunskap och kompetens för att kunna arbeta språk- och kunskapsutvecklande.

Utredningen uppmanar varje universitet och högskola som utbildar lärare och förskollärare att noga tillse till att studenterna får med sig sådan kunskap och kompetens att de kan arbeta språkutvecklande i sina ämnen och att detta görs också ur ett andraspråksperspektiv.

12.2.1 Förslag om en mer flexibel grundlärarexamen

Utredningens förslag:

Kraven för grundlärarexamen bör ändras så att ämnesstudier i något av ämnena svenska som andraspråk eller modersmål kan ingå i inriktningarna mot arbete i förskoleklassen och grundskolans årskurs 1–3 respektive mot arbete i grundskolans årskurs 4–6. Reglerna för behörighet att undervisa i något av ämnena bör förändras i och med detta. Förändringar av behörighetsreglerna bör också göras vad gäller krav på ämneskunskaper i svenska som andraspråk för den grundlärare eller motsvarande som också läst ämnet svenska.

12.2.2 Förslag om förändrat krav för behörighet att undervisa i ämnet modersmål

Utredningens förslag:

En lärare som har ett annat språk än svenska som sitt modersmål och som har ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande i språkdidaktik med inriktning mot undervisning i ämnet modersmål ska vara behörig att undervisa i ämnet modersmål.

Förvaltningens synpunkter på förslag 12.2.1 -12.2.2

Utbildningsförvaltningen ser positivt på utredningens förslag om att kraven inom grundlärarexamen ändras så ämnesstudier i något av ämnena svenska som andraspråk eller modersmål kan ingå i inriktningarna mot arbete i förskoleklassen och grundskolans årskurs 1–3 respektive mot arbete i grundskolans årskurs 4–6. Utbildningsförvaltningen är vidare positiv till förslaget om ökad flexibilitet vad det gäller behörighetskrav för att undervisa i ämnet modersmål då detta kommer att innebära att andelen behöriga modersmållärare ökar.

12.3.6 Utredningens förslag om språkutveckling och språkinläring**Utredningens bedömning:**

Utredningen föreslår att inga förändringar görs av examensbeskrivningarna för de fyra lärar- och förskollärarexamina vad gäller språkutveckling eller språkinläring.

Utredningen uppmanar varje universitet och högskola med lärar- och förskollärarytbildning att noga tillse till att studenterna får med sig sådan kunskap och kompetens att de kan arbeta språkutvecklande i sina ämnen och att detta också omfattar ett andraspråksperspektiv.

Skolverket uppmanas att se till att kompetensutvecklingsinsatser i språkutveckling relevanta för lärare och förskollärare i samtliga skolformer finns att tillgå.

Förvaltningens synpunkter på förslag 12.3.6

Utbildningsförvaltningen välkomnar att utredningen lyfter fram betydelsen av att lärare måste ha hög kompetens för att arbeta språkutvecklande och även ur ett andraspråks-perspektiv. Förvaltningen vill betona att det inte är tillräckligt med att uppmana lärosäten med lärar- och förskollärarytbildning att tillse att studenterna får med sig tillräckliga språkutvecklande kunskaper. Förvaltningens uppfattning är att det ska vara ett obligatorium i lärar- och förskollärarytbildningar.